

тивного значення відображає, на скільки збільшиться кінцевий результат діяльності підприємства при зміні обсягів реалізації продукції та валового прибутку на 1%, або ж загальний ризик підприємства, пов'язаний із дефіцитом коштів, необхідних для покриття виробничих витрат та погашення боргу при від'ємному значенні виробничо-фінансового левериджу [6].

При визначенні спряженого ефекту виробничого-фінансового левериджу на основі показників річної фінансової звітності досліджуваних підприємств було встановлено, що при існуючій структурі витрат та структурі джерел капіталу у ТОВ АФ «Псьол» збільшення у 2009 р. обсягу реалізації на 1 % забезпечило приріст обсягу валового прибутку на 0,99 % (0,61 % у ПСП «Жовтневе»), чистого прибутку – на 0,1 % (0,23 % у ПСП «Жовтневе»). А кожен відсоток приросту валового прибутку призвів до збільшення обсягу чистого прибутку у ТОВ АФ «Псьол» на 0,1 %, у

ПСП «Жовтневе» – на 0,38 %. При зменшенні обсягів реалізації продукції дані показники будуть змінюватись у такій же пропорції.

Висновки. Запропонована методика проведення аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств дозволила визначити залежність між валовим прибутком та виручкою від реалізації продукції, а також з'ясувати, як впливає зміна величини валового прибутку на обсяг чистого прибутку. Також з'ясовано, що обсяги залучення позикових коштів, зокрема, короткострокових та довгострокових кредитів банків, позначаються на зміні величини власного капіталу. Таким чином, проведення аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств із застосуванням виробничого, фінансового та виробничо-фінансового важелів сприятиме своєчасному реагуванню керівників господарств на дію зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають як на формування прибутку, так і на фінансовий стан господарств у цілому.

Література

1. Данилюк М.О., Савич В.І. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.–204 с.
2. Заров Г.К. Операционный леверидж как универсальный инструмент принятия управленческих решений / Г.К. Заров // Финансовый менеджмент.–2006.-№ 1.–с. 14-20.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Тютюнник Ю.М. Формування методики факторного аналізу показників фінансової стійкості аграрних підприємств / Ю.М. Тютюнник // magazine.faaf.org.ua/content/view/722/35/
5. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / Буряк П. Ю., Римар М. В., Бець М. Т. та ін. Під заг. ред. П. Ю. Буряка, М. В. Римара – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 528 с.
6. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – Київ. ЦУЛ, 2002. – 496 с.
1. 7.Ю. С. Цал-Цалко. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

УДК 657.635

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ НА ВСІХ ЕТАПАХ АУДИТУ

Дегтяренко А.В.

Стаття присвячена методичним аспектам застосування аналітичних процедур в аудиті. Розроблена систематизація аналітичних процедур, в якій враховано відмінності функціональної ролі аналітичних процедур відповідно до етапу здійснення аудиторської перевірки.

Постановка проблеми З розвитком національної законодавчої бази та ускладненням корпоративних зв'язків в Україні загострюється конкуренція на ринку аудиторських послуг. Одноосібні аудитори – підприємці та аудиторські фірми прагнуть закріпитися на ринку й здобути конкурентні переваги, тому вони вже зараз включають у набір аудиторських послуг не тільки безпосереднє підтвердження фінансової звітності, а і оцінку фінансового стану та його прогноз на перспективу. Крім того, постійно зростає частка супутніх послуг, що є додатковим свідченням зростаючої ролі аналізу в загальному обсязі аудиторської діяльності.

Водночас розширення спектру аудиторських послуг часто призводить до методичних та практичних помилок, пов'язаних із недостатнім розумінням функціональної ролі аналітичних процедур в аудиті, які є засобами як для досягнення мети аудиту – підтвердження звітності, так і засобами для виконання завдання аудиту – по-

ліпшення фінансового стану. Означена проблема наочно ілюструється навіть при аудиті з підтвердження фінансової звітності, коли замість високо ефективного інструментарію трендового, коефіцієнтного аналізу й методів математичного програмування на практиці часто застосовуються громіздкі тести, побудовані відповідно до незрозумілих алгоритмів формування вибірки інформаційних джерел. В результаті такого підходу підвищується ризик невиявлення, а, отже, погіршується і якість наданих висновків, що поки що не переросло в тенденцію, але вже все частіше спричиняє неадекватне реагування на виклики і загрози в аудиторській справі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Теоретичні та практичні засади застосування та систематизації аналітичних процедур в аудиторській практиці викладені в наукових працях багатьох вітчизняних вчених та фахівців з аудиту. Зокрема, концептуальні підходи з вирішення окреслених проблем, з нашої точки зору, досить вдало

висвітлені у роботах Барановської Т.В., Дорош Н.І, Івахненко С.В., Іськович Т.В., Пелешка Н.М. та багатьох інших спеціалістів. Але, не зменшуючи теоретичну, методичну й практичну цінність публікацій зазначених авторів, слід відмітити, що питання систематизації аналітичних процедур в аудиті, проблеми їх методологічного вдосконалення є надзвичайно складними і не можуть бути комплексно вирішені в рамках однієї чи навіть ряду наукових публікацій. Тому набагато доцільніше зробити стислий, але при цьому максимально змістовний екскурс в підняту проблематику з критичним ставленням до запропонованих вченими новацій задля обґрунтування власних авторських суджень на вже розробленій концептуальній основі. У зв'язку з чим можна виділити наступні ключові моменти, які з нашої точки зору представляють найбільший науковий інтерес: сутнісні характеристики аналітичних процедур, відмінності між аналітичними процедурами на різних етапах аудиту; порівняльний аналіз, аналітичні процедури з підтвердження фінансової звітності; інструментарій фінансового аналізу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) Метою написання даної наукової статті є комплексний огляд аналітичних процедур в аудиті та розробка нових підходів до їх систематизації й застосування, що реалізується через виконання наступних завдань:

- обґрунтування важливості застосування аналітичних процедур у вітчизняній аудиторській практиці;

- систематизація аналітичних процедур відповідно до методик і цілей аналізу;

- уточнення функціонального значення аналітичних процедур на всіх етапах аудиту;

- виділення особливостей застосування аналітичних процедур в умовах аудиту сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу В науковій літературі [1] точаться дискусії навколо питання «Чи обмежується сфера застосування аналітичних процедур в аудиті лише аналізом фінансового стану підприємства?». Для викладення нашої точки зору звернемося до Міжнародного стандарту аудиту 520, в якому, зокрема, зазначається, що «Аналітичні процедури – це оцінка фінансової інформації шляхом вивчення правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними. Аналітичні процедури включають також вивчення ідентифікованих відхилень та взаємозв'язків, що ідуть всупереч іншій відповідній інформації або значно відхиляються від прогнозованих сум» [6, с.483]. Дане визначення дає чітке розуміння сутності аналітичних процедур, з однієї сторони як засобів практичної реалізації аналітичної функції управління під час дослідження коефіцієнтів і тенденцій, з іншої сторони за допомогою аналітичних процедур також реалізується і контрольна функція управління через з'ясування причин відхилень та правомірності їх виникнення на етапі підтвердження фінансової

звітності суб'єкта господарювання. З означеної позиції ототожнення аналітичних процедур з аналізом фінансового стану є помилковим і пов'язане з неправильним розумінням функціональних дій аудитора на різних етапах перевірки. Зокрема, применшується та навіть зовсім заперечується важливість застосування аналітичних процедур в аудиті на етапі підтвердження фінансової звітності. На протигагу такій точці зору деякі вчені із західної [10], та із вітчизняної [7] наукових шкіл на основі власних розробок встановили, що за допомогою застосування аналітичних процедур під час підтвердження фінансової звітності можуть бути встановлено від 27% до 46% викривлень.

Можемо констатувати, що аналітичні процедури та аналіз фінансового стану в аудиті співвідносяться як ціле і частина, між ними не можна ставити знак рівності, оскільки аналітичні процедури включають ще багато інших видів аналізу. Таким чином, на етапі планування аудиту важливим є виявлення «проблемних зон» в діяльності суб'єкта господарювання шляхом зіставлення даних, отриманих із внутрішніх та зовнішніх джерел, тобто проведення порівняльного аналізу. Це дає змогу ретельніше підготуватись до основного аудиту, правильно розподілити робочий час та обов'язки аудиторів, що працюють в команді. На етапі проведення аудиту (підтвердження фінансової звітності) аудитор отримує аудиторські докази щодо виявлення помилок і шахрайства. Ефективність такої роботи значно зростає, якщо до стандартних процедур по суті - тестування, опитування, запитів і т.п., додаються ще новітні методи горизонтального, вертикального, факторного аналізів та математичного моделювання досліджуємих показників. В такому випадку аудиторські ризики знижуються, адже правильно підібрана комбінація таких видів аналізу практично усуває суб'єктивні фактори (неправдиві свідчення, неадекватні вибірки тощо) з процесу отримання аудиторських доказів. І на решті, вже тільки на етапі формування аудиторського висновку (завершальному етапі аудиту) аудитор використовує інструментарій фінансового аналізу на основі вже підтверджених з попереднього етапу даних. Отже, проведенне дослідження дозволяє нам систематизувати аналітичні процедури в аудиті відповідно до етапів здійснення аудиторської перевірки (рис. 1).

Після розробки авторської систематизації аналітичних процедур в аудиті постає необхідність деталізовано розглянути їх характеристики на кожному етапі процесу здійснення аудиту, що дасть змогу уточнити функціональне значення таких процедур і в такий спосіб з'ясувати методичні засади застосування аналітичних процедур в практичній аудиторській діяльності. Тому, перш за все, треба розглянути принципи застосування аналітичних процедур на етапі планування аудиту, звернувшись при цьому до вже напрацьованої наукової бази.

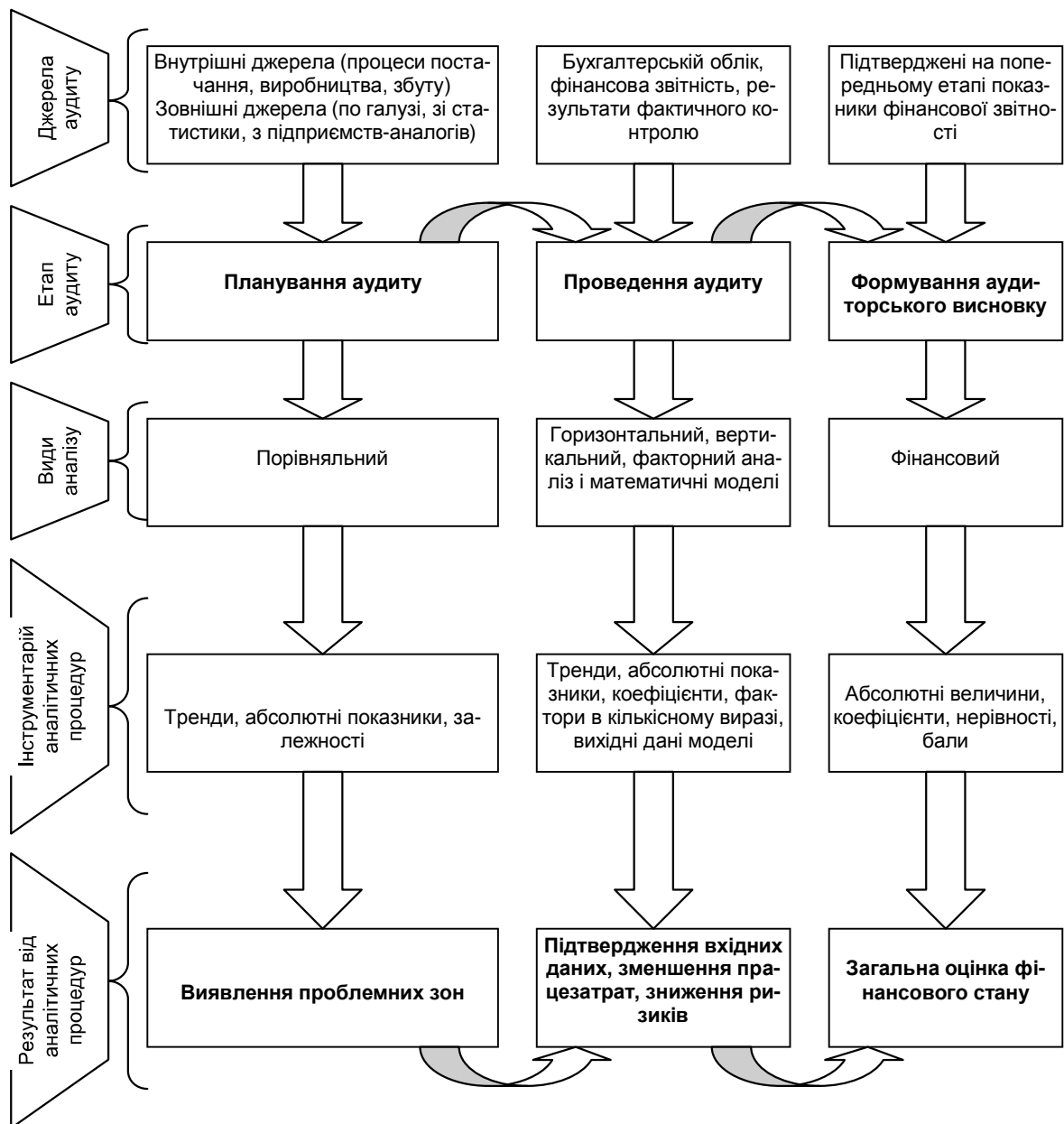

Рис.1. Систематизація аналітичних процедур в аудиті [Джерело: авторська розробка]

Так, Барановська Т.В. вважає, що ще до початку етапу планування аудитор має провести попередній фінансовий аналіз платоспроможності клієнта з метою визначення його здатності оплатити аудиторські послуги, оскільки на цій стадії аудитор керується передусім «комерційним характером аудиторської діяльності, потребою в оборотних коштах та бажанням максимізувати прибуток» [1, с.14]. Однак, з нашої точки зору, мова тут не повинна йти про фінансовий аналіз. Адже період діяльності підприємства, охоплений аудитом, закінчується, як правило, останнім днем звітного календарного року. Аудит проводиться вже після здавання фінансової звітності до статистичних, податкових та регулюючих органів, тобто з кінця лютого поточного року. За цей проміжок часу на підприємстві можуть виникнути непередбачувані події, що в корні змінюють показ-

ники його платоспроможності як в гіршу, так і в кращу сторони. У сільськогосподарській галузі обов'язковий аудит акціонерних товариств (це 95% аудиторських перевірок) співпадає із початком весняно-польових робіт, коли через значні витрати платоспроможність аграрного підприємства є мінімальною, навіть часто спостерігається дефіцит вільних грошових коштів. З цієї позиції замість аналізу поточної платоспроможності аудитору доцільніше максимально деталізувати відповідальність за несплату, умови та строки оплати послуг в договорі, за можливості передбачити авансування. Крім того, дослідження цінової кон'юнктури на ринку аудиторських послуг дозволяє стверджувати, що поточні ціни на аудит для сільськогосподарських підприємств є цілком прийнятними для середнього підприємства галу-

зі, вони є зовсім не порівняні з сучасними витратами на основні виробничі ресурси.

Отже, на етапі планування аудитор застосовує аналітичні процедури, узагальнюючою характеристикою яких є використання методів порівняльного аналізу з метою виявлення найбільш проблемних ділянок господарської діяльності. База порівняння виходить далеко за рамки підприємства, оскільки досліджуються не тільки абсолютні дані, а і тенденції, і залежності по групі аналогічних підприємств, або навіть по галузі в межах району, області чи країни в цілому. Ознаками наявності проблемних зон можуть слугувати різкі зміни тенденцій, суттєві відхилення від загального тренду (середніх даних) на певні дати, логічна чи функціональна невідповідність показників.

Зокрема, в сільському господарстві різкі зміни тенденцій можуть спостерігатися як в тваринництві, коли, наприклад, довготривале збільшення поголів'я худоби раптово змінюється на його зменшення на великий відсоток, що з біологічних причин аудитор здається підозрілим, так і в рослинництві, коли, наприклад, у «врожайні роки» в господарстві спостерігається зменшення врожайності певної сільськогосподарської культури чи групи культур, у «неврожайні» - навпаки. Суттєві відхилення іноді трапляються в цінах на виробничі запаси, що значно відрізняються у певних постачальників від середньоринкових. Логічна невідповідність показників спостерігається, наприклад тоді, коли приріст посівних площ чи поголів'я не супроводжується приростом валового доходу. Функціональна невідповідність трапляється при неспівпадінні значень обчислених аудитором агрегованих показників з їх значеннями на підприємстві – продуктивність праці, як функція від витрат праці в людино-годинах, та від вартості виробленої продукції, в розрахунках аудитора та працівника економічного відділу господарства суттєво не співпадає.

Слід зазначити, що аналітичні процедури на етапі планування аудиту потрібно застосовувати лише для виявлення об'єктів підвищеної уваги, аудитор не повинен аналізувати причини «незвичайних» явищ та здобувати аудиторські докази. Дуже часто виявляється (на наступному етапі аудиту), що «незвичайні явища» не виникли внаслідок помилки або шахрайства, а є наслідками об'єктивних процесів.

На етапі проведення аудиту аналітичні процедури включають різні методи аналізу та математичне моделювання. Так, горизонтальний (трендовий) аналіз звітності полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники за минулі періоди доповнюються відносними темпами росту (зниження). Якщо проводиться горизонтальний аналіз балансу, дані балансу на деяку дату (база відліку) беруться за 100%; далі будуються динамічні ряди статей і розділів балансу у відсотках до їх базисних значень. Як правило, беруться базисні темпи

росту за ряд років (суміжних періодів), що дозволяє підтверджувати не тільки правомірність змін окремих показників на дату аудиту, але і прогнозувати їх значення на перспективу. Вертикальний аналіз передбачає представлення звітності у вигляді відносних показників. Зокрема, якщо мова йде про баланс, то мета вертикального аналізу полягає в розрахунку питомої ваги окремих статей у підсумку балансу протягом попередніх звітних періодів й підтвердженні аналогічних статей звітного року на основі вже розрахованого співвідношення. Факторний аналіз передбачає підтвердження певного показника на звітну дату з урахуванням його значення за попередній період та кількісної дії факторів, які впливали на даний показник протягом звітного періоду.

Як бачимо, всі види аналізу на етапі підтвердження звітності (проведення аудиту) за своєю сутністю є економічними – тобто цілком прийнятними для прогнозування стану підприємства на майбутнє. Але застосовуються вони не перспективно, а ретроспективно, тобто за базу приймаються показники попереднього періоду (підтверджені попереднім аудитом) і ніби здійснюється їх «прогноз». Якщо результати такого «прогнозу» співставні з фактичним значеннями звітного періоду, то робиться висновок про достовірність останніх.

Важливо наголосити, що аналітичні процедури в аудиті, на відміну від перспективного аналізу в економіці, характеризуються дуже малою кількістю змінних величин, адже всі події вже відбулися та оцінені фактично, в той же час перспективний аналіз оперує змінними даними, залежними від багатьох обставин мінливого ринкового середовища. Змінні величини в аналітичних процедурах присутні у мізерній кількості та з мінімальним розмахом варіації, обумовленим здебільшого різними варіантами оцінки активів, суб'єктивних суджень експертів, тлумачень законодавчих норм. Отже, можна констатувати, що похибки від застосування аналітичних процедур з підтвердження повинні наближатися до нуля, натомість в перспективному економічному аналізі такі похибки можуть сягати суттєвих значень.

Математичне моделювання в аналітичних процедурах з підтвердження є порівняно новим методом, доцільність його застосування визначається такими факторами як галузева приналежність об'єкта аудиту, ступінь автоматизації його облікових процесів, масштаби діяльності. Важливою перевагою методів математичного моделювання в аналітичних процедурах порівняно з іншими методами аналізу є те, що вони дозволяють врахувати дію багатьох факторів одночасно та практично усувають суб'єктивний чинник, пов'язаний із помилками в роботі самого аудитора або інших фахівців. Для сільського господарства складність застосування в якості аналітичних процедур з підтвердження методів математичного моделювання обумовлена впливом природно-кліматичних та біологічних факторів, якій доволі

проблематично описати за допомогою математичних функцій.

Тільки на етапі формування аудиторського висновку аудитор проводить фінансовий аналіз діяльності суб'єкта аудиту. Треба зазначити, що ми не будемо шукати відмінності в термінах «фінансовий аналіз», «економічний аналіз», «фінансово-економічний аналіз» тощо, оскільки на нашу думку вони принципового значення не мають, а зосередимося на методичних засадах здійснення цього аналізу.

Одразу зазначимо, що розраховувати коефіцієнти платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності і т.д. можна тільки з підтвердженої фінансової звітності, тому фінансовий аналіз є завершальним етапом аудиторської перевірки. З нашого погляду основною методологічною проблемою тут є навіть не занадто велика кількість фінансових коефіцієнтів та навіть не відмінності у формулах розрахунку аналогічних показників, а вибір самої методики оцінки, що дозволятиме записати у висновок однозначну фразу, на кшталт: «фінансовий стан задовільний», «фінансовий стан незадовільний» або їх певні комбінації з однозначним тлумаченням. Так, Іськович Т.В. та Івахненко С.В. у своїй статті пропонують використовувати «алгоритм дій, де кожному обчисленому показнику та визначеній тенденції присвоюється певна кількість балів, виходячи із граничних показників, визначених у Методичці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій» [5, с.94]. Загальний фінансовий стан підприємства по цій методиці визначається за сумою балів від дуже стабільного (більше 120 балів) до високого ризику банкрутства (0-24 бали).

Першою вадою зазначеної методики з нашої точки зору є відкритість інтервалів для нормативів коефіцієнтів ліквідності та фінансової стійкості (наприклад коефіцієнт покриття має бути більше 2), з чим ні в якому разі ми погодитись не можемо. Адже, якщо коефіцієнт покриття має значення 15, 10, або ж навіть 5, то це означатиме велику суму ліквідних активів підприємства, яка не працює на розширення обсягів діяльності. Аналогічні приклади можна навести і з іншими коефіцієнтами й при цьому буде виникати питання: «якою вважати динаміку збільшення коефіцієнтів до багатократних значень – позитивною чи негативною, якій бал присвоювати за таку динаміку?». Другою вадою в методиці є присвоєння «нормативів» коефіцієнтам рентабельності та оборотності, для останніх «нормативний» інтервал навіть відкритий в меншу сторону (наприклад оборотність виробничих запасів повинна бути менше 12!!!), що по логіці буде означати накладання обмеження на дохід і є категорично неприпустимим. Третьою вадою методики є відсутність градації у балах між коефіцієнтами на більш важливі та менш важливі, що є концептуально неприйнятним, оскільки нівелює класичний вибір економічної теорії між ліквідністю і дохідністю.

Для загальної оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств нами пропонується більш прийнятна методика визначення типів фінансової стійкості, розроблена вченими [8, 9, 12]. Ключовою позицією даної методики є оцінка покриття виробничих запасів комбінаціями з різних джерел фінансування на основі чотирьох нерівностей, відповідно до яких підприємству присвоюється один з чотирьох типів фінансової стійкості: абсолютна стійкість, нормальна стійкість, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан. Відповідно, аналогічна фраза буде записуватись у висновок. Причинами вибору саме цієї методики є наступні. По-перше, методика однозначно трактує ліквідність (платоспроможність) більш важливою за дохідність (рентабельність), оскільки в кризових умовах функціонування сьогоденного АПК для господарства першочерговим є втриматись на ринку та не стати банкрутом. По-друге, методика позбавлена коефіцієнтів й апелює лише абсолютними величинами зі статей фінансової звітності, тому при її застосуванні не виникатиме складнощів через велику кількість коефіцієнтів та відмінності у формулах розрахунку аналогічних показників. По-третє, виробничі запаси для сільськогосподарських підприємств виступають чи найголовнішим господарським засобом з огляду на їх дорожнечу та перманентно створюваний дефіцит на ринку (наприклад ПММ під час весняно-польових робіт), отже ключова увага має бути зосереджена на їх фінансуванні. По-четверте, типи фінансової стійкості відповідають нормативній градації коефіцієнта покриття (основного коефіцієнта ліквідності), що було нами раніше встановлено [2] на основі співставлення фактичних даних фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Сумської області за 2003-2008 роки.

Отже, з нашої точки зору аналіз стандартних коефіцієнтів платоспроможності (ліквідності), фінансової стійкості та рентабельності має стати другорядною аналітичною процедурою, яка може слугувати додатковим підтвердженням результату від застосування основної аналітичної процедури, тобто визначення типу фінансової стійкості.

Висновки Поки що мало усвідомлена ефективність від застосування аналітичних процедур у вітчизняній аудиторській практиці зумовлює необхідність комплексного їх розгляду і систематизації, що було здійснено в межах даної наукової статті. Всі викладені нами аргументи та обґрунтування на користь впровадження аналітичних процедур є вагомим методологічним підґрунтям для вітчизняних аудиторів в їх намаганнях знизити аудиторські ризики, зменшити витрачений на перевірку час, раціоналізувати робочу документацію та розширити гарантований набір аудиторських послуг і, таким чином, здобути конкурентні переваги на ринку аудиторських послуг. Значна увага нами була приділена особливостям застосування аудиторських процедур на сільськогосподарських підприємствах, оскільки їх діяльність

залежить від цілого ряду специфічних факторів, дію яких треба обов'язково враховувати при проведенні аудиту.

Перспективи подальших досліджень Інструментарій аналітичних процедур в аудиті є доволі складним, характеризується великою кіль-

кістю нелінійних даних, а тому з часом повинен бути повністю переведений на комп'ютеризовану основу. Отже, вже зараз актуальна потреба в обґрунтуванні методологічних принципів застосування аналітичних процедур в умовах комплексної автоматизації всіх етапів аудиту.

Література

1. Барановська Т.В. Сутність аналітичних процедур в аудиті через призму економічного аналізу. / Т.В. Барановська // Вісник Житомирського державного технологічного університету: Науковий журнал. Серія: Економічні науки – Житомир, 2010. - Вип. 4(54). – С. 11 - 16.
2. Дегтяренко А.В. Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 / А.В. Дегтяренко; Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва – Харків, 2010. – 20 с.
3. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація: монографія / Н.І. Дорош - К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. - 402 с.
4. Івахненко С.В. Використання аналітичних процедур для підвищення ефективності аудиту. / С.В. Івахненко, Т.В. Іськович // Магіструм: збірник наукових праць Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія: Економічні науки. - К., 2005. – Вип. 18. - С. 35 – 40.
5. Іськович Т.В. Проведення аналітичних процедур в умовах використання комп'ютерної техніки. / Т.В. Іськович, С.В. Івахненко // Магіструм: збірник наукових праць Національного університету «Києво-могилянська академія». Серія: Економічні науки. - К., 2005. – Вип. 18. - С. 87 – 98.
6. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2007 року. / Пер. 3 англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. – К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2007. – 1172 с.
7. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. / Є.В. Мних - К: Центр навчальної літератури, 2003.-412 с.
8. Мороз Ю.Ю. Побудова організаційної моделі фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. / Ю.Ю. Мороз // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: Науково-теоретичний збірник. – Житомир, 2009. - Вип. 2(25). – С. 242-250.
9. Островська О.А. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємства. / О.А. Островська // Економіка Крима. - 2003. - № 8. - С. 55 - 60.
10. Робертсон Дж. Аудит. / Пер. с. англ. - М.: KPMG, Аудиторская фирма «Контакт», 1993. - 474с.
11. Пелешко Н.М. Аналітичні процедури аудиту доходів і витрат підприємства / Н.М. Пелешко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка": збірник наукових праць. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів., 2009. - Вип. 647. – С. 458 – 462.
12. Смачило В.В. Оцінка фінансової стійкості підприємств. / В.В. Смачило, Ю.В. Будникова // Економічний простір: збірник наукових праць Придніпровської

УДК 336.64:330.341.1

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Смоляр Ю.Г.

В статті проведено визначення змісту фінансового механізму та особливостей його формування в інноваційній діяльності з точки зору системного підходу, що базується на розгляді цього виду діяльності, як сукупності складних відносин між державою, інституціональною сферою та суб'єктами господарювання, що залежать від сучасних економічних процесів на мікро- та макрорівнях.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економічних перетворень в Україні загострюється конкуренція товаровиробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, підвищуються вимоги споживачів, тому постійні нововведення можуть стати одним із факторів отримання конкурентних переваг. Наряду з цим деякі галузі економіки доведені до занепаду і їх виживання може бути тільки на основі інноваційного розвитку. При рішенні багатьох економічних задач завжди постає проблема фінансування її реалізації, При впровадженні інновацій ця проблема загострюється, так як здійснення проектів завжди пов'язано з залученням інвестицій і ризиком. Поширення нововведень значно прискорюються, коли вони забезпечені відповідними фінансовими ресурсами і пов'язані безпосередньо з споживчим сектором економіки. Сфера їх поширення і напряму залежить від фінансових відносин

суб'єктів економічної діяльності, структури й обсягу інвестицій, здібностей концентрувати їх на пріоритетних напрямках

Це ставить перед економічною теорією і практикою питання про розроблення і вдосконалення фінансового механізму інноваційної діяльності в різних галузях господарювання.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження пов'язані з визначенням змісту і сутності категорії „фінансовий механізм” знайшли широке відображення в працях багатьох вітчизняних і закордонних вчених: І.Т Балабанова, Т.Е. Бондар, Д.Д. Бутакова, Э.А Вознесенського, Н.Е, Іваницького, В.П. Заяц, М.К. Казака, С.Я. Огородника, В.Н. Суторміної, В.М. Родіонової, В.М. Федосова, С.Я. Фісенко. Питання фінансового забезпечення та фінансового механізму інноваційної діяльності досліджували вчені : М. Л. Гончарова, О. А. Розкішна, В.П Мікловда., В.І Попади-